

fornemmelse havde for udviklingen i Danmark, heller ikke hvilket indtryk det gjorde, at han kom trampende i SS-uniform hjem til det fredelige Danmark, og i november 1943 udtrykkeligt skriver, at han gerne så sig selv og »vore mænd« sat ind mod de »d'herrer sabotører« (s. 207). Brevene fra Per Sørensen er i øvrigt allerede udnyttet i det ovenfor nævnte værk om danskerne i SS (Bundgaard Christensen, Poulsen og Scharff Smith 1998, s. 425-427) på godt halvanden side plus en illustration. Det synes tilstrækkeligt.

Bedømmelsen af brevenes værdi har ikke kunnet undgå allerede at føre til inddragelse af Haaests historiske ramme og kommentarer, men vendes hovedvægten nu til disse udenværker selv, så falder det i øjnene, at de er næsten uden kildehenvisninger. Man kan ikke læse videre fra Haaests udgivelse, for den viser stort kun hen til hans egne tidligere bøger og i ny og næ til blandt andet et nummer af *Fædrelandet*. Når han f.eks. postulerer, at de russiske overgreb mod civilbefolkningen var værre end de tyske, så må vi tro ham på hans ord. Der er ikke noget med at hjælpe læseren videre til nogen historisk faglitteratur, som kan underbygge postulaterne. Den viger Haaest uden om. Den kunne måske have hjulpet ham til at undgå at begå en lang række fejl: Han vælger endnu engang at gentage den såkaldte Rostock-myte (s. 30), selv om den historie burde være aflivet selv i journalistkredse, hvor man heller ikke skulle forvente, at der gik 50 år fra Hitler-Stalin pagten til det der kom frem, at Polens deling var aftalt (s. 35). Haaest må have sovet i timen i skolen. Delingsaftalen kom frem i 1945 og ikke ved murens fald i 1989, og selv om han måske gerne så, at DNSAP fik 68.000 stemmer ved valget i 1943, så fik partiet kun godt 43.000 (s. 181). Det fremstår også, som om Hartvig Frisch skrev *Pest over Europa* i

1940. Det var i 1933 (s. 36). Småtterier måske, men en påmindelse om, at man må sætte spørgsmålstejn ved både stort og småt i denne udgivelse. Haaests rammelægning af brevene er langt hen en overflødig snak, hvor han fortæller sin egen – og dermed anden – historie. Til de ikke få postulater af værre skuffe er den (s. 200), at Danmark fra august 1943 var besat af fjenden. Det viser i en nøddeskal, at Haaest ikke har sat sig ind i karakteren af den tyske besættelse af Danmark og de spilleregler, den blev gennemført efter fra april 1940 til maj 1945.

Haaest betegner sig som journalist af den »gamle skole«. Det indebærer med denne udgivelse som udgangspunkt, at det hører med, at der brydes ind med genfortællinger af hans tidligere bøger i hovedteksten (blandt andet s. 55ff, 161), ligesom han lader sine bøger selvanmelde bag i bogen. *Frikorpsfolk* er således et »skelsættende værk«, hvor Flemming B. Muus tillige citeres for, at Haaests bøger er lige så vigtige for opklaringen af besættelsens historie som Jørgen Hæstrups bøger har været det for opklaringen af frihedskampens. Skulle Muus have skrevet dette, lægges det et par liniers værd til hans forfatterskab. Hvad angår *Intet nyt fra Østfronten*, kunne den lige så godt have heddet »Intet nyt fra Erik Haaest«. Men der er lidt nyt om Per Sørensen.

John T. Lauridsen

Ditlev Tamm: *Det høje C. En bog om Det konservative Folkeparti 1965-1998*. (Gyldendal, 1999). 360 s., 400 kr.

Det konservative Folkepartis historie i den sidste tredjedel af 1900-tallet har været præget af store op- og nedture. Fra et højdepunkt sidst i 1960'erne over 1970'ernes dybe krise til en storhedsperiode under Schlüter i 1980'erne og den

efterfølgende katastrofekurs i 1990'erne. I de store linjer fulgte Det konservative Folkeparti et europæisk mønster, i de små blev partiets historie farvet af forholdene i Danmark, båret på godt og ondt af de politikere, som bestemte partiets politik, og af de politiske modstandere, de var oppe imod.

Ditlev Tamm koncentrerer fortrinsvis sin undersøgelse om de kortere linjer, om det konkrete begivenhedsforløb i Danmark. De mere overordnede udviklingslinjer, sammenhængen mellem socialstruktur og partistruktur, omtales ikke. For at give et længere historisk perspektiv indledes bogen dog med et afsnit, der skitserer konservatismens idehistoriske baggrund og giver et overblik over partiets historie fra dets stiftelse i 1915 til 1965, hvor den egentlige fremstilling begynder. Ditlev Tamm peger på, at der findes flere forskellige former for konservatisme, blandt andet en statisk og en dynamisk, men han analyserer dem ikke. Det, der imidlertid først og fremmest karakteriserer konservatismen idehistorisk, er, at den er negativt defineret; konservative bevægelser opstår som reaktion på andre politiske bevægelser og tager farve af den bevægelse, som de vender sig imod. Ud fra det synspunkt kan man sondre mellem antiliberalistiske, antisocialistiske og antikommunistiske konservative strømninger. Derved kan der vise sig store forskelle mellem konservative bevægelser, men det, der binder dem sammen og konstituerer dem som konservative, er en grundlæggende anti-egalitarianisme. Det har aldrig været en konservativ målsætning at øge den økonomiske lighed i samfundet.

Partiets første 50 år omtales i hovedtrækkene suppleret med en lang række faktuelle oplysninger. En del af disse er forkerte. Det er således ikke rigtigt, at L.V. Birck hørte til partiets inderkreds (s. 38), Halfdan Hendriksen var ikke di-

rektør for Carlsberg i 1939 (s. 49), og afskaffelse af Landstinget var ikke en gammel konservativ mærkesag (s. 58), partistifteren Asger Karstensen hed ikke Aksel (s. 106), og L.V. Birck forlod ikke partiet i protest mod, at det i 1920 ikke gik ind for Flensborgs tilslutning til Danmark (s. 106). Disse fejl hører jævnt hjem i småtingsafdelingen, og det gør det på en måde mere ærgerligt, fordi oplysningerne helt kunne have været udeladt, men når de står der, skal de selvfølgelig være rigtige.

Tyngdepunktet i bogen udgøres af behandlingen af årene fra 1965. De inddeles i tre hovedperioder, 1965-1982, 1982-93 og tiden efter 1993, altså før, under og efter Schlüter-regeringerne. Fremstillingen af disse tre perioder handler især om den konservative folketingsgruppe og udviklingen på Christiansborg. Organisationsapparatet omtales også, men tages ikke op til nærmere analyse, og det amts- og kommunalpolitiske arbejde bliver der ikke gjort meget ud af. Resultatet er blevet en velskrevet og letlæst redegørelse for de vigtigste folketingspolitiske begivenheder omkring Det konservative Folkeparti suppleret med lejlighedsvis inddragelse af andre emner og ledsaget af forfatterens egne kommentarer. De er af skiftende kvalitet, fra en velargumenteret kritik af Mogens Hornslets Tamilrapport til generaliseringer, som næppe lader sig opretholde. Der er således ikke dækning for en påstand om, at massebevægelser ligger den konservative fjernt (s. 26), eller konstateringen af, at dansk konservatisme kun har få egentlige teoretikere (s. 31). Ditlev Tamm nævner Det unge Danmark, specielt Alfred Bindslev, Hans Jørgen Lembourn og Per Stig Møller, men omtaler hverken Arnold Fraenkel, Harald Nielsen, L.V. Birck, Aksel Møller eller for den sags skyld Søren Krarup og Henning Fonsmark. Om der er få eller mange, kan man altid

diskutere, men der er i hvert fald flere, end dem bogen opregner. Kommentarerne afspejler forfatterens egne interesser mere end nogen systematik; der er næppe andre end Ditlev Tamm, der ville tildele mordet på latinen i folkeskolen et selvstændigt afsnit i en bog om Det konservative Folkepartis historie.

Hovedafsnittene er ligesom det indledende afsnit fuld af konkrete oplysninger, og også her er en del af dem forkerte. Det konservative Folkeparti fik ikke 38 mandater ved valget i 1964, men 36 (s. 66), boligforliget blev ikke indgået om sommeren 1966, men om vinteren (s. 80), angrebet på Shellhuset var i marts 1945, ikke 1944 (s.86), omsætningsafgiften blev ikke indført ved skatteforliget i 1967 (den blev ændret fra oms til moms, men omsen var indført i 1962) (s. 91), Lars P. Gammelgård var stud.scient.pol. og ikke stud.scient.soc. (s. 105), det traditionelle aftenselskab for Folketinget den 17. marts 1970 var hos kongen, ikke hos dronningen (s. 115), Krags regeringsdannelse i 1971 var ikke en hidtil uset udnyttelse af de nordatlantiske mandater, Kampmann havde gjort det samme i 1960 (s. 121), regeringsdannelsen i Sverige i 1976 var ikke blot brud med 20 års socialdemokratisk regering, men med 40 års (s. 208), Kristeligt Folkepartis Christian Christensen var ikke gårdejer, men skoledirektør (s. 219), H.P. Clausen blev ansat på Aarhus Universitet 1955, ikke 1965. Igen her gælder det, at det er småting, som for den sags skyld kunne have været sprunget helt over.

Bogen er velskrevet og fører handlingen næsten helt op til datoen for manuskriptets afslutning. De sidste afsnit bliver derfor nødvendigvis mere skitseagtige. Men indledning og hovedafsnit går heller ikke i dybden, og heri ligger bogens største svaghed.

Jørgen Fink

René Karpantschof: *Nynazismen og dens modstandere i Danmark*. (Sydjysk Universitetsforlag, 1999). 204 s., 195 kr.

Størstedelen af denne bog er viet en undersøgelse af de nynazistiske aktiviteter og protestaktiviteterne vendt herimod i Danmark i 1980'erne og 1990'erne. I sindig kronologisk fremadskriden afdekkes små og større begivenheder, som falder ind i et overordnet sammenhængende mønster. Gennemgangen er solidt empirisk funderet. Der trækkes på avis- og tv-reportager, de involveredes interne meddelelsesorganer, domsudskrifter, politirapporter mv., og noteapparatet er omfattende og præcist. Vil man eksempelvis vide, hvad der i 1994 foregik omkring nazisten Thies Christophersens hus i landsbyen Kvær, hvad der skete i forbindelse med terrorgruppen Combat 18's brevbomber i 1998, eller hvad »antiracister« foretog sig i forbindelse med Den Danske Forenings offentlige møder, er dette bogen at gå til.

Eksemplet med Den Danske Forening kan give anledning til overvejelser over Karpantschofs parallelisering af de nynazistiske og de antinazistiske aktiviteter i fremstillingen, som forekommer undertegnede at være på samme tid både rimelig og problematisk.

Rimelig, fordi den ene type aktivitet åbenlyst betinger den anden. Karpantschof har øje for, at nynazisterne ved flere lejligheder slet ikke var så kede af den opmærksomhed, de fik gennem deres modstanderes demonstrationer, og det skinner igennem, at i hvert fald nogle grupperinger inden for det københavnske autonome miljø i denne ny sag så deres chance for at kunne samles om noget håndgribeligt. Gennem kampen styrker miljøerne sig selv, men paradoksalt nok også dem, de vil bekæmpe – forfatteren kalder det »in-